

Suomen EU-ennakkovaikuttaminen: Tilannekatsaus

Tausta

Hallitusohjelmassaan hallitus on sitoutunut Suomen EU-vaikuttamisen ja ennakkovaikuttamisen tehostamiseen sekä kannanmuodostuksen nopeuttamiseen. Näitä sitoumuksiaan toimeenpannukseen hallitus hyväksyi ohjelmansa mukaisesti valtioneuvoston periaatepäätöksen ennakkovaikuttamisen järjestämisestä ja ennakoinvasta kannanmuodostuksesta tammikuussa 2024. Periaatepäätös koskee nimenomaisesti EU-ennakkovaikuttamista, jossa on kyse vaikuttamisesta vielä valmistella oleviin tuleviin EU-hankkeisiin.

Periaatepäätöksen mukaan aktiivinen EU-ennakkovaikuttaminen on edellytys Suomen EU-politiikkaan liittyvien tavoitteiden saavuttamiselle. Periaatepäätöksen mukaisesti EU-ennakkovaikuttamisen tilannekuva, käytännön vaikuttamistoimia ja niiden vaikuttavuutta käsitellään säännöllisesti EU-ministerivaliokunnassa, syksyisin valitsemalla avaintavoitteet ja keväisin seurantakeskustelulla sekä tarvittaessa myös hallituksen neuvotteluissa tai iltakoulussa.

Tämän lisäksi EU-ministerivaliokunnassa voidaan käydä keskustelua hallituksen sisäisistä ennakkovaikuttamisen tavoitteista yksittäisissä asioissa tai mikäli eduskunnan informoiminen on tarpeen, yksittäisistäkin asioista voidaan laatia E-selvitys. Suomen ennakkovaikuttamistavoitteiden määrittelyssä on keskeistä ennakkollisesti hyödyntää laajasti sidosryhmien asiantuntemusta ja verkostoja, mutta huomioiden kuitenkin, että viimevaiheen kannanmuodostus tapahtuu valtioneuvoston sisäisenä työnä.

Insitutionaalisesta taitekohdasta johtuen ennakkovaikuttamisen kannalta ajankohtaisinta on kevään 2024 aikana ollut ennakkovaikuttaminen unionin strategisen agendaan 2024-2029 sekä tulevan komission ohjelmaan. Eurooppa-neuvosto hyväksyy Euroopan parlamentin vaalien jälkeen strategisen ohjelman, jossa määritetään EU:n prioriteetit uudelle viisivuotiskaudelle ja joka toimii ohjeistuksena komission tulevalle puheenjohtajalle. Suomen intressissä on varmistaa, että Eurooppa-neuvosto antaa strategisessa ohjelmassaan kesäkuussa riittävän vahvaa ohjausta tulevalle komission puheenjohtajalle.

Ottaen huomioon vaalien tuloksen Eurooppa-neuvosto ehdottaa Euroopan parlamentille ehdokasta komission puheenjohtajaksi. Euroopan parlamentti valitsee tämän ehdokkaan jäsentensä enemmistöllä. Komission puheenjohtaja esittelee parlamentin täysistunnolle valintansa yhteydessä poliittiset suuntaviivat, jotka käytännössä muodostavat tulevan komission viisivuotishjelman. Parlamentin poliittiset ryhmät tulevat edellyttämään komission puheenjohtajaehdokkaalta sitoumuksia tärkeäksi katsomissaan asioissa vastineeksi tuestaan tämän valinnalle.

EU-ministerivaliokunnassa linjattiin Suomen avaintavoitteet tammikuussa 2024. Suomen pääprioriteetit EU:n strategiseen agendaan ja tulevan komission ohjelmaan ovat Euroopan strategisen kilpailukyvyyn vahvistaminen, Euroopan kokonaisturvallisuuden parantaminen ja puhtaan siirtymän sekä biotalouden ja kiertotalouden mahdollisuuksien edistäminen. Lisäksi EU-

ministerivaliokunta linjasi huhtikuun lopussa 2024 ensimmäisiä ennakkovaikuttamiskantoja koskien EU:n tulevaa monivuotista rahoituskehystä (2028 –). Lähtökohtana on, että kehyksen tason tulee säilyä kohtuullisena. Suomen nettomaksuosuuden kasvua pyritään välttämään, mutta ollaan valmiita ajamaan lisäpanostuksia Suomelle tärkeisiin painopisteisiin. Monivuotisen rahoituskehyksen tulisi säilyä ensisijaisena vastauksena EU-tason rahoitustarpeisiin. Suomi sitoutuu voimakkaasti tukemaan Ukrainaa ja sen jälleenrakentamista ja on avoin erilaisille rahoitusratkaisuille Ukrainan tukemiseksi. Monivuotisella rahoituskehyksellä tulisi osaltaan myös edistää EU:n strategista kilpailukykyä että kokonaisturvallisuutta. Suomen tavoitteena on rahoituskehysratkaisu, jossa huomioidaan Suomen itärajan kokonaisvaltainen merkitys EU:lle. Tulevaa monivuotista rahoituskehystä käsitellään kokonaisuutena ja siitä päätetään Eurooppa-neuvostossa.

Määrällisiä tilannetietoja

Suomen ennakkovaikuttamisen tavoitteita on edistetty kaikkia mahdollisia vaikuttamiskanavia käyttäen kevään 2024 aikana. Alustavia arvioita vaikuttamistoimien määristä:

- Suomen omia vaikuttamisraportteja ja kirjeitä on laadittu noin 10 kpl
- Suomen aloitteesta on laadittu jäsenmaaryhmien yhteisiä vaikuttamisraportteja ja kirjeitä noin 10 kpl
- Suomi on liittynyt noin 10 muiden jäsenmaiden aloitteesta laadittuihin yhteisiin vaikuttamisraportteihin ja kirjeisiin
- Ministeritason tapaamisia on ollut komissaarien ja muiden maiden ministeritason edustajien kanssa kymmeniä
- Ylimmän virkajohdon tasolla komission ja muiden jäsenmaiden korkean tason tapaamisia on ollut reilusti yli 100 kpl. Lisäksi asiantuntijataso tapaamisia ja vaikuttamistyötä on tehty hyvin laaja-alaisesti.

Vaikuttamismuistioita ja kirjeitä on laadittu mm. sisämarkkinoiden kehittämisestä, puolustuksen ja turvallisuuden rahoituksesta, biotaloudesta, muuttoliikkeen välineellistämiseen ja 5G/6G-teknologioiden kehittämiseen liittyen. Suomi on liittynyt mukaan yhteiskirjeisiin mm. valtioneuvoston, EU:n 2040 ilmastotavoitteita sekä maataloutta koskien.

Arvio vaikuttamistoimista

Kevään aikana järjestetyissä päämiesten pienryhmätapaamisissa ja muissa valmistelemissä tapaamisissa esillä ollut strategisen ohjelman runko sisälsi melko hyvin Suomen ennakkovaikuttamisen näkökulmia, erityisesti kokonaisturvallisuuden, kilpailukykyä ja puhtaan siirtymän edistämisen osalta. Keskustelujen pohjalta Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja yhdessä puheenjohtajavaltio Belgian kanssa työstää strategista ohjelmaa eteenpäin ja siitä käydään valmistelevia keskusteluja ennen kesäkuun lopun Eurooppa-neuvostoa.

Yleisellä tasolla isoista prioriteeteista vaikuttaa olevan laajasti jaettu näkemys jäsenmaiden välillä (erityisesti turvallisuus ja kilpailukyky). Kokonaisturvallisuuden osalta erityisesti tuen priorisointi Ukrainalle vaihtelee jäsenmaiden ja EP-ryhmien välillä. Varautumisunionialoite sai kevään aikana hyvän vastaanoton ja keskustelut etenevät hyvin. Myös presidentti Niinistön tulevan raportin valmistelu näyttää etenevän hyvin. Rajaturvallisuuden osalta on tehty aktiivista ennakkovaikuttamistyötä koko kevään ajan.

Kilpailukyvyyn parantaminen, ml. sisämarkkinoiden syventäminen ja esteiden purkaminen ja strategisten riippuvuuksien vähentäminen tulevat olemaan esillä unionin strategisessa ohjelmassa. Suomelta odotetaan vaihtoehtojen esittämistä suhteessa kielteiseen kantaamme valtiontukijoustoihin ja velkarahoitteisiin uusiin instrumentteihin. Ennakkovaikuttamisen lähtökohtana on ollut monivuotisen rahoituskehityksen rooli ensisijaisena vastauksena tarpeisiin ja etenkin avoimeen kilpailuun ja korkeaan laatuun pohjautuvan tutkimus- ja innovaatiopuiteohjelman sekä lainatakauksiin perustuvan InvestEU-välineen keskeisyys. Näiden lisäksi pääomamarkkinaunionin kehittämisen keskeisyys on osa Suomen vastausta.

Komission suhtautuminen biotalousteemaan on ollut myönteistä, mutta eteneminen edellyttää entistä konkreettisempia ehdotuksia, jotta voitaisiin varmistaa, että Suomelle keskeinen laaja-alainen biotalouskokonaisuus sisältyisi lopulliseen strategiseen ohjelmaan kapean bioteknologiahäestymistävän sijaan. Myös Suomen näkemyksille kiertotaloudesta sekä osana puhdasta siirtymää että irrottautumisesta haitallisista riippuvuuksista on löytynyt tukea.

Aktiivinen, oikea-aikainen sekä monipuolinen poliittinen ja virkatason ennakkovaikuttamistyö instituutioiden ja yhteistyö samanmielisten jäsenmaiden kanssa näyttää johtavan siihen, että Suomen keskeisimmät tavoitteet tulevat sisällymään kesäkuun lopussa hyväksyttävään unionin strategiseen agendaan. Erityisen vaikuttamisen ikkunan ja tarpeen poikkeuksellisen aktiiviselle ennakkovaikuttamiselle luo ajanjakso komission puheenjohtajan valinnasta heinäkuussa komission työohjelman julkistukseen loppuvuodesta 2024. Komission puheenjohtajan lisäksi taitekohdassa korostuu erityisesti epämuodollinen vaikuttaminen tuleviin komissaareihin ja heidän kabinetteihinsa.